

NR 174/2014

**ZAUFIANIE DO PROCEDUR
WYBORCZYCH**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Ponad połowa badanych (58%) wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez PKW uważa za wiarygodne. W ich prawdziwość nie wierzy 22% ankietowanych. Uwzględniając elektoraty z ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich, można powiedzieć, że zaufanie do danych PKW mają przede wszystkim wyborcy PO (88%) i SLD Lewica Razem (86%). Rzadziej za wiarygodne uznają je wyborcy PSL (65%), a zdecydowanie najrzadziej w prawdziwość wyników podanych przez PKW wierzą głosujący na PiS (45%).
- ▶ Większość osób kwestionujących podane przez PKW rezultaty wyborów do sejmików (52%) jest zdania, że w trakcie wyborów doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, co mogło zniekształcić ich wyniki. O fałszowaniu rezultatów wyborów przekonanych jest 35% osób podważających oficjalne dane.
- ▶ Generalnie, w odczuciu większości dorosłych Polaków mechanizmy demokratyczne i procedury wyborcze działają w Polsce prawidłowo. Niemal trzy czwarte badanych (73%) ma poczucie, że głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybrać. Niewiele mniej osób sądzi, że przedstawiciele komisji wyborczych są na ogół uczciwi (69%), a głosy liczone prawidłowo (70%). Ponadto większość respondentów (60%) uważa, że w Polsce rzadko lub wcale nie dochodzi do przekupywania wyborców. Zdecydowanie gorzej jest z bezstronnością mediów w Polsce – zdaniem ponad połowy badanych (54%) telewizyjne programy informacyjne faworyzują kandydatów partii rządzącej.

Oficjalne wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich wzbudziły wiele kontrowersji. Dość niespodziewanie bardzo dobry wynik wyborczy osiągnęło PSL, uzyskując w skali kraju niewiele mniej mandatów niż każda z dwóch głównych partii politycznych. Okazało się także, iż ogłoszone przez PKW rezultaty głosowania do sejmików istotnie odbiegają od wyników badania exit poll. Jedną z przyczyn tych rozbieżności był z pewnością bardzo wysoki, sięgający blisko 18%, odsetek głosów nieważnych¹. Do tego doszły problemy PKW z liczeniem głosów, które spowodowały opóźnienie w ogłoszeniu oficjalnych wyników. Wszystko to sprawiło, że pojawiły się głosy kwestionujące wiarygodność podanych przez PKW wyników, a nawet zarzuty o ich fałszowanie.

W grudniowym badaniu² zapytaliśmy Polaków o ocenę wiarygodności wyników ostatnich wyborów oraz ogólnie o zaufanie do procedur wyborczych w Polsce.

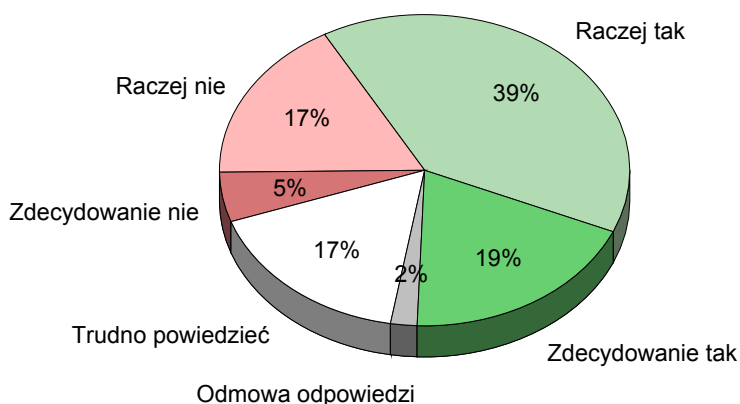
OCENA WIARYGODNOŚCI OFICJALNYCH WYNIKÓW WYBORÓW DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZKICH

Ponad połowa badanych (58%) uważa wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez PKW za wiarygodne. W ich prawdziwość nie wierzy 22% ankietowanych. Spora część osób powstrzymuje się od wyrażenia opinii w tej kwestii, co może świadczyć o pewnych wątpliwościach dotyczących rezultatów wyborów.

¹ PKW podała, że w wyborach do sejmików wojewódzkich odnotowano 17,93% głosów nieważnych. Najwięcej było ich w województwie wielkopolskim – 22,77%, najmniej – w województwie podlaskim – 14,57%. Źródło: www.portalsamorządowy.pl.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (295) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 4–11 grudnia 2014 roku na liczącej 936 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY, PANA(I) ZDANIEM, WYNIKI WYBORÓW DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZKICH PODANE PRZEZ PAŃSTWOWĄ KOMISJĘ WYBORCZĄ (PKW) SĄ WIARYGODNE CZY TEŻ NIE?

Z analiz wynika, że przekonanie o wiarygodności wyników wyborów zależy przede wszystkim od poglądów politycznych badanych. Ogólnie rzecz biorąc, zaufanie do danych PKW częściej mają osoby o orientacji lewicowej i centrowej niż badani identyfikujący się z prawicą. Należy jednak podkreślić, że wiarygodność wyników skłonne są kwestionować przede wszystkim osoby indyferentne politycznie, niepotrafiące określić swoich poglądów politycznych i – co za tym idzie – często niegłosujące w wyborach. Zaufanie do danych PKW zależy także od statusu społeczno-ekonomicznego: sprzyja mu wyższy poziom wykształcenia i dobra sytuacja bytowa. Choć nie ma prostego związku między wiekiem a zaufaniem do oficjalnych wyników wyborów, to można zauważyć, że częściej niż przeciętnie ich wiarygodność skłonni są podważać ludzie młodzi – do 24 roku życia.

Głosujący w ostatnich wyborach zdecydowanie częściej niż niegłosujący twierdzą, iż ufają wynikom wyborów do sejmików wojewódzkich. Dwie trzecie spośród tych, którzy – wedle własnych deklaracji – wzięli udział w wyborach samorządowych, uważa ich rezultaty podane przez PKW za wiarygodne. Wśród niegłosujących oraz wśród tych, którzy nie podali, czy wzięli udziału w ostatnich wyborach czy też nie, postrzegana wiarygodność danych przedstawionych przez PKW jest wyraźnie niższa.

Tabela 1

Udział w wyborach samorządowych 16 listopada 2014 roku	Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	w procentach			
Tak	68	16	15	1
Nie	48	29	21	2
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	40	28	15	17

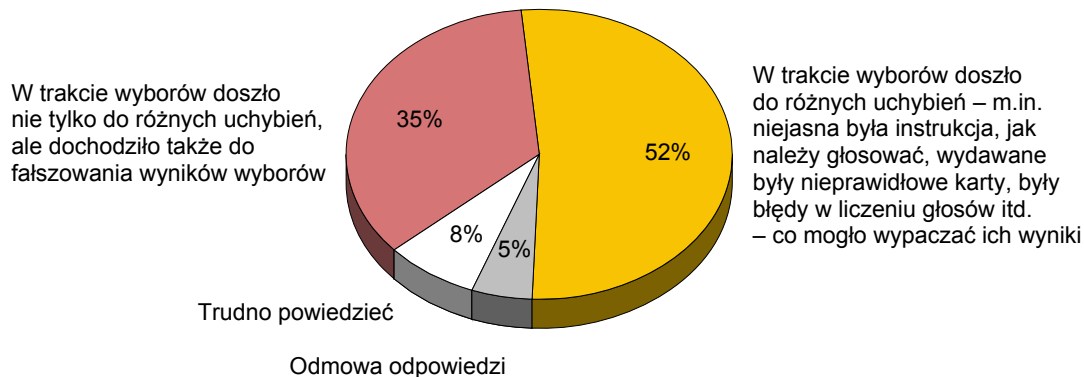
W elektoratach partyjnych z ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich zaufanie do danych PKW mają przede wszystkim wyborcy PO i SLD Lewica Razem. Rządziej za wiarygodne uznają je wyborcy PSL. Zdecydowanie najrzadziej w prawdziwość wyników podanych przez PKW wierzą głosujący na PiS.

Tabela 2

Elektoraty z wyborów samorządowych 16 listopada 2014 roku	Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	w procentach			
Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP	88	5	7	0
Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem	86	8	6	0
Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe	65	13	19	3
Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość (wraz z kandydatami Polski Razem i Solidarnej Polski)	45	36	18	1
Nie pamiętam/odmowa odpowiedzi	62	13	25	0

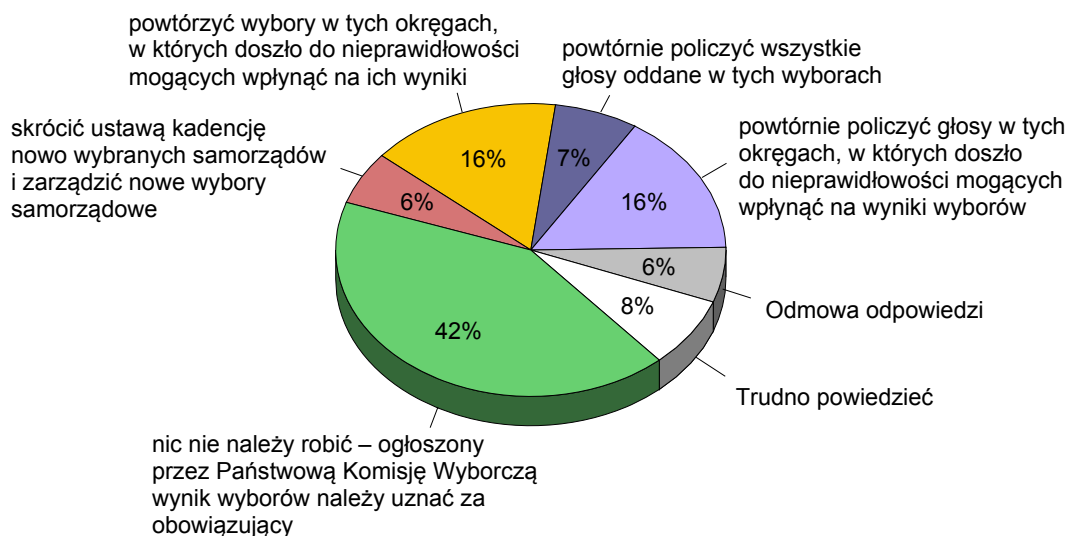
Osoby kwestionujące wiarygodność wyników wyborów na ogół nie są skłonne twierdzić, że doszło do fałszowania ich wyników. Większość z nich (52%) jest zdania, że w trakcie wyborów doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, które mogły zniekształcić ich wyniki. O fałszowaniu rezultatów wyborów przekonanych jest 35% osób podważających oficjalne dane.

RYS. 2. DLACZEGO UWAŻA PAN(I) WYNIKI WYBORÓW DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZKICH ZA NIEWIARYGODNE? KTÓRA Z PONIŻSZYCH OPINII ODDAJE PANA(I) PUNKT WIDZENIA?

Kontrowersje wokół wyniku wyborów sprawiły, że pojawiły się propozycje różnych działań mających na celu zapewnienie wiarygodności rezultatów wyborczych – także takich, których nie przewidują obecne rozwiązania prawne i wykraczających poza dotychczasową praktykę (jak powtórne liczenie wszystkich głosów czy skrócenie kadencji nowo wybranych samorządów). W społeczeństwie opinie w tej kwestii są podzielone. Ponad dwie piąte (42%) uważa, że ogłoszone przez PKW wyniki wyborów należy uznać za wiążące. Pozostałe osoby są zdania, że w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na wynik wyborów, należy bądź powtórnie policzyć głosy (16%) bądź powtórzyć wybory (16%). Tylko nieliczni są zwolennikami ekstraordynaryjnych rozwiązań: powtórzenia liczenia wszystkich głosów (7%) lub skrócenia kadencji nowo wybranych samorządów i zarządzenia ponownych wyborów samorządowych (6%).

RYS. 3. CZĘŚĆ OSÓB PODWAŻA WIARYGODNOŚĆ WYNIKÓW OSTATNICH WYBORÓW SAMORZĄDOWYCH. CZY W TEJ SYTUACJI, PANA(I) ZDANIEM, NALEŻAŁOBY:

Opinie w tej kwestii różnią się w elektoratach partyjnych. Najmniej zastrzeżeń do wyników wyborów samorządowych mają głosujący w wyborach do sejmików wojewódzkich na SLD – zdaniem dwóch trzecich z nich należy uznać je za obowiązujące. Oficjalne rezultaty wyborów akceptuje także większość osób, które poparły PO i PSL. Weryfikacji ich wyniku chciałaby natomiast większość wyborców PiS, przy czym mniej więcej równie często opowiadają się oni za powtórным liczeniem głosów lub powtórzeniem wyborów w okręgach, w których doszło do nieprawidłowości (ogółem 32%), jak za bardziej radykalnymi rozwiązaniami: powtórным przeliczeniem wszystkich głosów lub zarządzeniem nowych wyborów (29%). Niezależnie od tego, blisko co trzeci wyborca PiS uważa, że podany przez PKW wynik wyborów należy uznać za obowiązujący.

Tabela 3

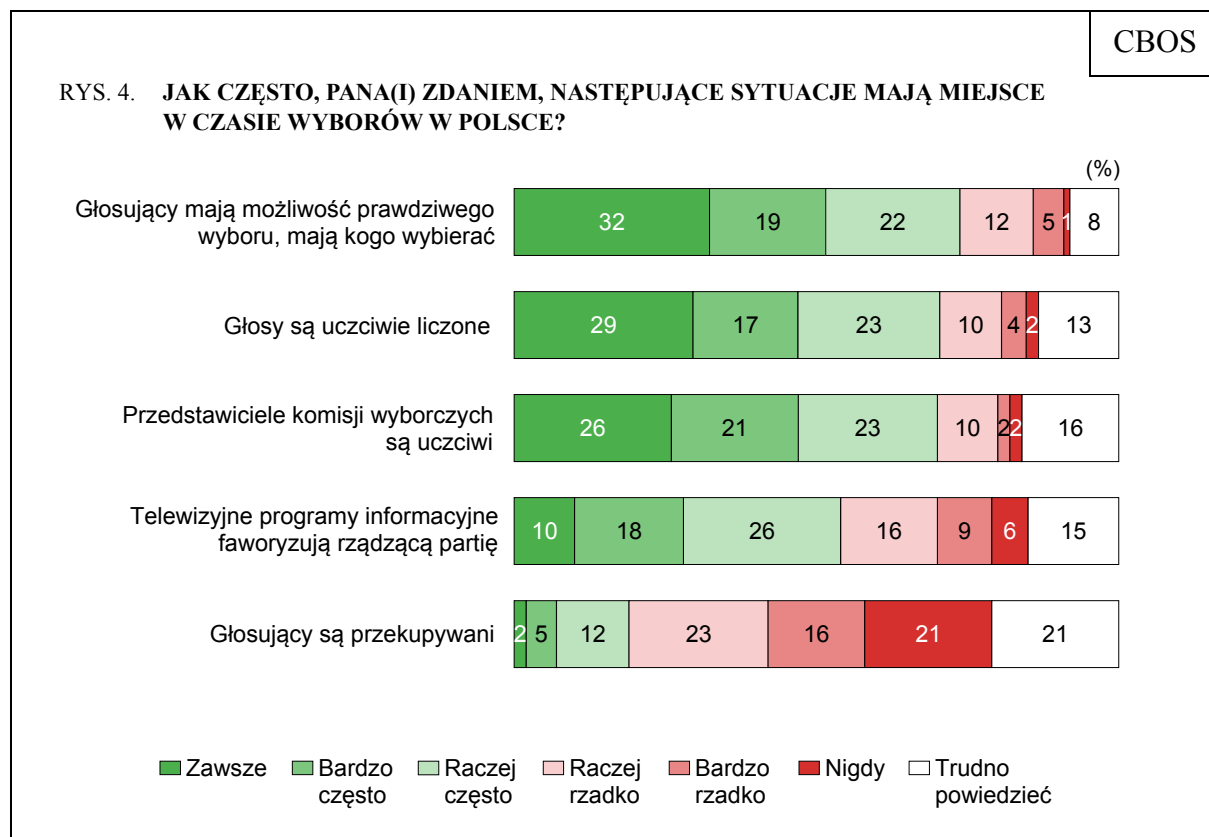
Elektoraty z wyborów samorządowych 16 listopada 2014 roku	Część osób podważa wiarygodność wyników ostatnich wyborów samorządowych. Czy w tej sytuacji, Pana(i) zdaniem, należałoby:					
	powtórnie policzyć głosy w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na wyniki wyborów	powtórnie policzyć wszystkie głosy oddane w tych wyborach	powtórzyć wybory w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na ich wyniki	skrócić ustawą kadencję nowo wybranych samorządów i zarządzić nowe wybory samorządowe	nic nie należy robić – ogłoszony przez PKW wynik wyborów należy uznać za obowiązujący	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi
w procentach						
KW Platforma Obywatelska RP	24	3	11	0	56	6
KKW SLD Lewica Razem	13	5	8	4	68	2
KW Prawo i Sprawiedliwość (wraz z kandydatami Polski Razem i Solidarnej Polski)	12	15	20	14	32	7
KW Polskie Stronnictwo Ludowe	11	12	7	5	56	9
Nie pamiętam/ odmowa odpowiedzi	15	3	14	3	46	20

OCENA FUNKCJONOWANIA DEMOKRATYCZNYCH MECHANIZMÓW I PROCEDUR WYBORCZYCH

Istnienie konkurujących ze sobą partii politycznych oraz wolne i uczciwe wybory to podstawowe cechy systemu demokratycznego. Stąd też, niezależnie od opinii na temat przebiegu ostatnich wyborów, poprosiliśmy naszych respondentów o bardziej ogólną ocenę funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce. Generalnie, w odczuciu większości dorosłych Polaków procedury wyborcze działają w Polsce prawidłowo. Niemal trzy czwarte badanych (73%) ma poczucie, że głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają spośród kogo wybierać. Niewiele mniej osób sądzi, że przedstawiciele komisji wyborczych są na ogół uczciwi (70%) a głosy liczone prawidłowo

(69%). Większość osób (60%) uważa ponadto, że w Polsce rzadko lub wcale nie dochodzi do przekupywania wyborców.

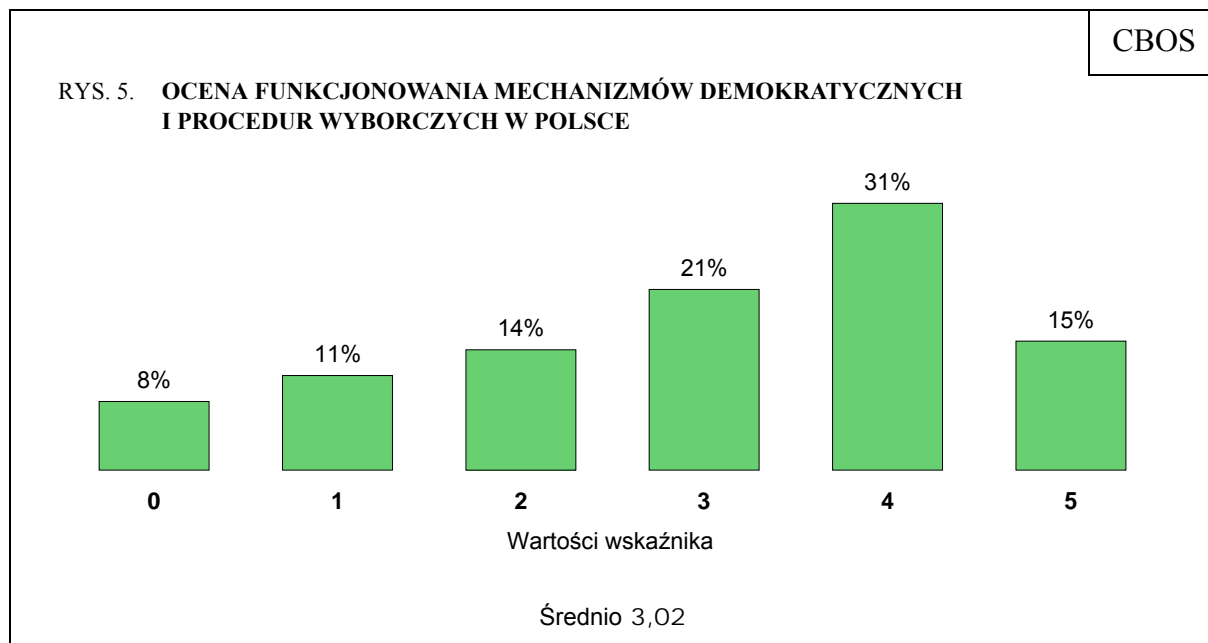
Zdecydowanie gorzej jest z bezstronnością mediów w Polsce. Zdaniem ponad połowy badanych (54%) telewizyjne programy informacyjne faworyzują kandydatów partii rządzącej.

Na podstawie odpowiedzi respondentów sporządzono zbiorczy wskaźnik oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce. Przyjmuje on wartości od 0 do 5. Im wyższa wartość wskaźnika, tym lepsze oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce. Wartość 5 oznacza przeświadczenie, że wszystkie omawiane wymogi zapewniające uczciwość i reprezentatywność wyborów, są spełnione (ankietowany uważa, że głosujący na ogół³ mają możliwość prawdziwego wyboru, nie dochodzi do przekupywania wyborców, głosy są liczone prawidłowo, przedstawiciele komisji wyborczych są uczciwi, a telewizyjne programy informacyjne nie faworyzują rządzących), 0 oznacza natomiast niekorzystną ocenę funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i brak zaufania do procedur wyborczych. Okazuje się, że tylko 15% ogółu badanych nie ma zastrzeżeń i wątpliwości co do tego, czy

³ Tj.: zawsze, bardzo często lub raczej często.

mechanizmy demokratycznego wyłaniania władz i procedury wyborcze działają w Polsce prawidłowo. W odczuciu społecznym średnio trzy z pięciu warunków zapewniających uczciwość i reprezentatywność wyborów są spełnione.

Opinie w tej kwestii różnicują cechy społeczno-demograficzne badanych. Generalnie, im wyższy status społeczno-materialny (wyższy poziom wykształcenia i lepsza sytuacja bytowa), tym lepsza ocena funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych. Do osób najlepiej je oceniających należą też respondenci z dużych miast, liczących ponad 500 tys. mieszkańców. Mniejsze znaczenie ma płeć i wiek, choć można zauważyć, że funkcjonowanie demokratycznych mechanizmów wyłaniania władz i procedur wyborczych nieco lepiej oceniają mężczyźni niż kobiety, osoby w średnim wieku (35–54 lata) niż młodszy i starsi respondenci. Opinie w tej kwestii wyraźnie różnicuje orientacja światopoglądowa badanych, przede wszystkim ich poglądy polityczne, w mniejszym zaś stopniu religijność rozumiana jako częstość udziału w praktykach religijnych. Generalnie, zdecydowanie najmniej zadowolone ze sposobu działania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w naszym kraju są osoby indyferentne politycznie, niemające określonych poglądów politycznych. Wśród osób identyfikujących się z jakąś opcją polityczną najlepiej ich funkcjonowanie oceniają ankietowani deklarujący lewicowe poglądy polityczne, a stosunkowo najgorzej badani o orientacji prawicowej. Jeśli chodzi o religijność, to wyraźnie gorzej niż przeciętnie przestrzeganie demokratycznych standardów i procedur

w procesie wyborczym oceniają osoby najbardziej religijne, kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych, oraz badani w ogóle niepraktykujący.

Tabela 4

Cechy społeczno-demograficzne	Wartość wskaźnika oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce
Płeć	
Mężczyźni	3,13
Kobiety	2,92
Wiek	
18–14 lata	3,04
25–34	3,02
35–44	3,13
45–54	3,23
55–64	2,97
65 lat i więcej	2,79
Miejsce zamieszkania	
Wieś	2,97
Miasto do 19 999 mieszkańców	2,91
20 000–99 999	2,99
100 000–499 000	3,06
500 000 i więcej	3,42
Wykształcenie	
Podstawowe/gimnazjalne	2,59
Zasadnicze zawodowe	2,82
Średnie	3,19
Wyższe	3,38
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym	
Do 500 zł	2,62
501–750	2,80
751–1000	2,91
1001–1500	3,08
Powyżej 1500 zł	3,53
Ocena własnych warunków materialnych	
Złe	2,47
Średnie	2,82
Dobre	3,32
Udział w praktykach religijnych	
Kilka razy w tygodniu	2,54
Raz w tygodniu	3,06
1–2 razy w miesiącu	3,16
Kilka razy w roku	3,10
W ogóle nie uczestniczy	2,79
Poglądy polityczne	
Lewica	3,46
Centrum	3,30
Prawica	3,15
Trudno powiedzieć	2,30

W elektoratach partyjnych zdecydowanie najbardziej zadowoleni w tej mierze są zwolennicy PO i SLD. Wyraźnie gorzej niż przeciętnie funkcjonowanie demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce oceniają zwolennicy PiS, a także osoby niezainteresowane udziałem w wyborach parlamentarnych.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty partyjne*	Wartość wskaźnika oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce
PO	3,87
SLD	3,74
PSL	3,17
PiS (wraz z SP i PR)	2,80
Nie zamierzający głosować	2,66

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w wyborach do Sejmu

Większość Polaków wyniki wyborów samorządowych podane przez PKW uważa za wiarygodne. W ich prawdziwość nie wierzy jednak więcej niż co piąty ankietowany. Osoby kwestionujące oficjalne dane argumentują na ogół, że w trakcie procesu wyborczego doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, które mogły wypaczyć wyniki wyborów. Stosunkowo mało, bo co trzeci ankietowany podważający dane PKW, tj. 8% ogółu badanych, twierdzi, że dochodziło do fałszowania wyników wyborów. Ogólnie rzecz biorąc, respondenci na ogół dobrze oceniają funkcjonowanie demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce: zdaniem większości głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, nie dochodzi do przekupywania wyborców, głosy są liczone prawidłowo, a przedstawiciele komisji wyborczych są uczciwi. Zastrzeżenia budzi natomiast bezstronność mediów. Zdaniem ponad połowy badanych telewizyjne programy informacyjne faworyzują kandydatów partii rządzącej.

Opracowała
Beata ROGUSKA